

Ondernemingsrecht

Prof. mr. G. van Solinge

Wetgeving

Dertiende richtlijn inzake overnamebiedingen

Op 21 juni 1999 werd tijdens de Interne Markt-raad overeenstemming bereikt over de tekst van een gewijzigd ontwerp voor een dertiende richtlijn. De tekst is nog niet openbaar; er liggen nog enkele (politieke) voetangels en klemmen. De richtlijn zal in Nederland onder meer leiden tot aantasting van de nu bestaande praktijk van juridische beschermingsconstructies tegen onvriendelijke openbare biedingen en tot invoering van een verplicht openbaar bod indien de bieder een bepaald percentage van de aandelen in de doelwitvennootschap heeft verworven.

Wet op de Europese ondernemingsraden (WEOR)

De werkingssfeer van de WEOR is uitgebreid tot het Verenigd Koninkrijk bij Wet van 29 april 1999, *Stb.* 1999, 236, inwerkingtreding 15 december 1999.

Wetsvoorstel beschermingsconstructies

In de behandeling van wetsvoorstel 25 732 (Invoering van de mogelijkheid tot het treffen van bijzondere maatregelen door de ondernemingskamer over zeggenschap in de naamloze vennootschap) verscheen een brief van de ministers van Justitie en van Financiën van 8 april 1999 (nr. 7) inzake het Nederlandse standpunt bij de besprekingen gevoerd tussen de lidstaten over de ontwerp-dertiende richtlijn. Verder verscheen een brief van de minister van Financiën van 10 mei 1999 (nr. 8) met een kabinetsreactie op het rapport van de Monitoring Commissie Corporate Governance (Commissie-Peters II). De laatste brief bevat vele ideeën en voornemens van de minister voor de toekomst, waaronder: de splitsing (in de agenda voor de aandeelhoudersvergadering) van de goedkeuring/vaststelling van de jaarrekening en de décharge voor het gevoerde beleid; agenderingsrecht voor certificaathouders, *proxy solicitation*, wijzigingen in het structuurregime, en regels voor stemrecht- en volmachtbeperkingen die merkwaardigerwijs niet in

Boek 2 BW, maar in de Wet toezicht effectenverkeer (onder toezicht van de Stichting Toezicht Effectenverkeer (STE)) zouden moeten worden opgenomen.

Verloren gegane aandeelbewijzen

Aanhangig is wetsvoorstel 26 133 tot wijziging van Boek 2 BW in verband met de invoering van een regeling van verloren gegane aandeelbewijzen alsmede intrekking van de Effectenvernieuwingswet. Het gewijzigd voorstel van wet is ingediend bij de Eerste Kamer (*Kamerstukken I*, nr. 274).

Effectenrecht

In behandeling zijn onder andere:

- Wetsvoorstel 24 456 inzake de aanpassing van enkele toezichtswetten (zie *Katern* 70). Op 8 juni 1999 werd ontvangen de nota van de minister van Financiën naar aanleiding van het verslag van de vaste commissie voor Financiën (Eerste Kamer, nr. 76b);
- Wetsvoorstel 25 821 inzake de handhaving door middel van een dwangsom of een bestuurlijke boete en van bepalingen betreffende de rechtsgang in enkele financiële toezichtswetten. Zie *Katern* 71. Het gewijzigd voorstel van wet, gedateerd 27 april 1999, werd door de Tweede Kamer aangenomen en ingediend bij de Eerste Kamer (*Kamerstukken I*, nr. 249). Het voorlopig verslag is van 8 juni 1999 (*Kamerstukken I*, nr. 249a);
- Kamerstukken 26 466 inzake de institutionele vormgeving van het toezicht op de financiële marktsector. In een nota (nr. 1) maakt de minister gewag van een Raad van Financiële Toezichthouders (RFT), waarin deelnemen DNB, de STE en de Verzekeringkamer. De RFT moet een aanvulling vormen op het huidige sectorale toezichtmodel op het kredietwezen, effectenverkeer en verzekeringsbedrijf. De toezichthouders krijgen een gezamenlijke opdracht om in de RFT bindende afspraken te maken over sectoroverstijgende toezichtsvraagstukken. Gevolg is onder andere dat het huidige effectentypische toezicht door de STE op banken en andere effecteninstellingen wordt uitgebreid naar andere financiële instellingen die op de effectenmarkten actief zijn (bijvoorbeeld verzekeraars en pensioenfondsen).

Jurisprudentie

Verschenen noten

In de NJ verscheen geannoteerd: HR 8 januari 1999, NJ 1999, 318 (Pelco/Sturkenboom) met een noot van J.M.M. Maeijer.

Enquêterecht en overnamegeschillen (inleiding)

Het enquêterecht stond dit voorjaar in het teken van overnamegeschillen die werden voorgelegd aan de Ondernemingskamer (OK) bij het gerechtshof te Amsterdam. Er was veel publiciteit rondom de ‘tasjesoorlog’ tussen Gucci en LVMH, die tot nu toe heeft geleid tot vier OK-beschikkingen. Minder aandacht was er voor de eveneens hieronder te bespreken overnamestrijd rondom Breevast.

De laatste jaren ontwikkelt de enquêteprocedure van artikel 2:344 e.v. BW zich steeds meer van een procedure waarin het beleid en de gang van zaken van de rechtspersoon wordt onderzocht tot een algemene ondernemingsrechtelijke procedure, doordat geschillen aan de OK worden voorgelegd die voorheen door de gewone burgerlijke rechter, al of niet in kort geding, werden beslecht. Overnamegeschillen zijn daarvan een treffend voorbeeld, zie: KG 1988, 250 en NJ 1994, 558. De OK worstelt met haar nieuwe rol als algemene geschillenbeslechter voor het ondernemingsrecht, niet in de laatste plaats door het strakke keurslijf van de enquêteprocedure, waarin het immers gaat om het beleid en de gang van zaken van de vennootschap, in casu de doelwitvennootschap. Gedragingen en handelingen van de bieder, andere aandeelhouders, bestuurders, commissarissen en andere betrokkenen zijn — althans formeel — geen objecten van onderzoek. Het corset is enigszins ruimer gaan zitten door de invoering (in 1994) van de mogelijkheid om onmiddellijke voorzieningen te vragen voor de duur van het enquêtegeding (art. 2:349a lid 2 BW). In de Gucci-zaak werd deze kort-geding-procedure bij de enquêterechter gebruikt.

Enquêterecht en overnamegeschillen (Gucci-zaak)

Gucci Group NV is de Nederlandse rechtsvorm van het Italiaanse modehuis dat aan de Amsterdamse beurs staat genoteerd (ook genoteerd in New York). Het concurrerende Franse luxegoeederenhuis LVMH Moët Henessy Louis Vuitton SA kocht begin 1999 grote pakketten aandelen in Gucci tegen de zin van het bestuur van Gucci (een zogenaamde ‘beursoverval’). Uiteindelijk had LVMH 34% verworven. Helemaal geruis-

loos kon dit niet gebeuren, omdat dit gemeld moet worden op grond van de Wet melding zeggenschap. Gucci had bij de beursintroductie van enige jaren geleden bewust gekozen voor een open statutaire structuur, dat wil zeggen zonder statutaire (of andere) beschermingsconstructies tegen een overval. Wél was — zoals gebruikelijk — de bevoegdheid tot uitgifte van aandelen door de aandeelhoudersvergadering voor de duur van vijf jaar gedelegeerd aan de raad van commissarissen (rvc). De delegatie omvatte ook de bevoegdheid tot uitsluiting van het voorkeursrecht alsmede tot het verlenen van opties op de aandelen. Behalve ten aanzien van het maatschappelijk kapitaal kende het delegatiebesluit geen beperkingen.

Aanvankelijk stelde LVMH dat zij de deelneming in Gucci als een belegging beschouwde, later werd duidelijk dat zij ook wezenlijke zeggenschap wilde via door haar te benoemen commissarissen. Het bestuur en de rvc van Gucci wensden zich hiertegen te verweren en stelden slechts akkoord te gaan indien LVMH een openbaar bod op alle aandelen zou uitbrengen. Inmiddels had Gucci een zogenaamde *Employee Stock Ownership Plan (ESOP)* in stelling gebracht. In het kader daarvan werd aan de Stichting Werknemersbelangen (nadat de Stichting de haar verleende optie gedeeltelijk had uitgeoefend) een pakket gewone aandelen uitgegeven, dat even groot was als het door LVMH verworven pakket. Het stemrecht van LVMH werd daardoor geneutraliseerd. Het pakket werd gefinancierd door een lening van Gucci aan de Stichting; de terugbetalingen zouden geschieden door verrekening met toekomstige vorderingen uit dividend. Probleem is dat de wet de vennootschap verbiedt leningen te verstrekken met het oog op het nemen of verkrijgen van aandelen door anderen. Het verbod geldt echter niet indien aandelen worden genomen of verkregen door of voor werknemers in dienst van de vennootschap (art. 2:98c lid 2 BW).

LVMH ging naar de OK en verzocht een enquête en het treffen van enkele onmiddellijke voorzieningen. De OK oordeelt in Gucci I dat het een vennootschap op zich vrij staat beschermingsmaatregelen te treffen tegen een overval en dat een emissie die door de vennootschap zelf wordt gefinancierd met gebruikmaking van de uitzondering van artikel 2:98c lid 2 BW op zich nog geen onjuist beleid oplevert. Er is volgens de OK echter wel reden te twijfelen aan een juist beleid (in de zin van het enquêterecht) indien de

maatregelen op gespannen voet staan met regels van dwingend recht. In casu heeft de OK twijfel over de emissie in het kader van het ESOP, met name ten aanzien van de vraag in hoeverre de uitgegeven aandelen reële rechten en zeggenschap aan de werknemers geven. Verder meent de OK dat LVMH ten onrechte geen opening van zaken heeft gegeven en geen redelijk overleg met Gucci heeft gevoerd. Naar het oordeel van de OK moet een 'behoorlijk aandeelhouder' met een zodanig groot pakket op grond van de redelijkheid en billijkheid van artikel 2:8 BW niet alleen zijn eigen belang, maar ook het belang van de vennootschap en de met haar betrokken onderneming in acht nemen. De OK geeft als voorlopig oordeel dat er gegronde redenen zijn om te twijfelen aan een juist beleid en schorst bij wege van onmiddellijke voorziening het stemrecht van LVMH en de Stichting.

In de rumoerige weken daarna meldde zich een *white knight* in de vorm van Pinault-Printemps-Redoute SA (PPR), die door een onderhandse emissie ongeveer 40% van de aandelen in Gucci had verkregen. LVMH toonde zich toen alsnog bereid een openbaar bod op alle aandelen uit te brengen. De OK oordeelt dan dat LVMH het stemrecht terugkrijgt en dat het stemrecht van PPR wordt geschorst (Gucci II). In de schermutselingen die daarop volgen doet de OK nog een tussenuitspraak, die hier verder onbesproken blijft (Gucci III).

In de (voorlopig) laatste beschikking in deze zaak (Gucci IV) wijst de OK het verzoek tot het houden van een enquête af, omdat zij meent dat een onderzoek overbodig en zinloos is. De OK stelt dat tijdens de behandeling van het verzoek de relevante feiten zijn komen vast te staan en een enquête niets nieuws zou brengen. De OK meet zich zelf de bevoegdheid aan zonder enquête uitspraak te doen inzake wanbeleid en het treffen van voorzieningen. Dit is opmerkelijk omdat de wet toch duidelijk bepaalt dat zulks slechts mogelijk is indien van wanbeleid is gebleken uit het enquêteverslag, dat is opgesteld door de onderzoekers naar aanleiding van hun onderzoek (art. 2:355/356 BW). Ten aanzien van het ESOP en de emissie aan de Stichting oordeelt de OK dat er sprake is van wanbeleid, omdat de financiering van het — op zich geoorloofde — ESOP in strijd is met regels van dwingend recht. De aanspraak van de werknemers volgens het ESOP staat volgens de OK in geen enkele aanvaardbare verhouding tot de waarde van de aandelen zelf. Voorts overweegt de OK dat de open

statutaire structuur, de gerechtvaardigde verwachtingen van de aandeelhouders (in casu LVMH) en de redelijkheid en billijkheid van artikel 2:8 verhinderen dat een dergelijke beschermingsconstructie wordt gehanteerd. De OK vernietigt alle besluiten met betrekking tot het ESOP, waaronder het emissiebesluit. Ten aanzien van de overeenkomst met PPR (gesloten in verband met de emissie) oordeelt de OK dat er sprake is van wanbeleid van Gucci, onder meer omdat Gucci niet eerst fatsoenlijk heeft onderhandeld met LVMH, maar daarentegen een exclusieve onderhandelingspositie aan PPR heeft gegeven, en omdat Gucci een belangrijk deel van de zeggenschap in handen van PPR heeft gelegd. Niettemin treft de OK op dit punt geen voorzieningen, omdat de overeenkomst tussen Gucci en PPR op zich niet in strijd is met regels van dwingend recht.

Om meer dan een reden is dit een opmerkelijke zaak. LVMH wint de zaak juridisch, maar Gucci heeft bereikt wat zij wilde: LVMH buiten de deur houden. Het is dus een Pyrrusoverwinning voor LVMH. Gucci heeft de zaak 'verloren', maar de enquête heeft haar tactisch voordeel opgeleverd: zij kreeg de tijd om een *white knight* binnen te halen. Verder is opmerkelijk dat de reikwijdte van het enquêterecht wordt opgerekt: (i) de OK wijst het enquêteverzoek af, maar geeft wel een beschikking, (ii) er komt geen onderzoek, maar de OK geeft wel een oordeel over wanbeleid, en (iii) de OK geeft een oordeel over de rechtmatigheid van de emissie in het kader van het oordeel over onjuist beleid/wanbeleid. Verder kunnen vraagtekens worden geplaatst bij de door de OK aan Gucci opgelegde verplichting om door te onderhandelen met LVMH en bij de norm dat een aandeelhouder van een fors pakket zich niet alleen door het eigen belang, maar ook door het vennootschappelijk belang moet laten leiden. Ook is het opmerkelijk dat de OK enerzijds overweegt dat LVMH door de open statutaire structuur van Gucci geen beschermingsmaatregelen behoefde te verwachten en anderzijds dat LVMH, door de aan haar bekende gedelegeerde emissiebevoegdheid, rekening moest houden met beschermingsmaatregelen (zie r.o. 3.32 van Gucci IV). Dat lijkt tegenstrijdig.

Het laatste woord is in deze zaak nog lang niet gesproken. LVMH heeft cassatieberoep ingesteld. Zie voor de diverse uitspraken in de Gucci-zaak: OK 3 maart 1999, *JOR* 1999/87 (Gucci I); OK 22 maart 1999, *JOR* 1999/88 (Gucci II); OK 27 april 1999, *JOR* 1999/105 (Gucci III); OK

27 mei 1999, *JOR* 1999/121 (Gucci IV). Zie verder de noten en opmerkingen van: M. Brink onder *JOR* 1999/89; S.M. Bartman in: *Ondernemingsrecht* 1999/5, pp. 138-141; L.L.M. Prinsen, onder *JOR* 1999/122 en M. Brink in: *WPNR* 1999/6362, pp. 465-467.

Enquêterecht en overnamegeschillen (Breevast-zaak)

Ook in het overnamegeschil rond Breevast werd het verzoek tot het houden van een enquête naar de getroffen beschermingsmaatregel afgewezen. In deze zaak deed Breevast een emissie aan Eurostate ter afwering van een openbaar bod door Uni-Invest (dat reeds een belang van meer dan 60% had). De OK overweegt in het algemeen dat het opwerpen van een beschermingsconstructie gegronde redenen voor twijfel aan een juist beleid kan opleveren, maar dat het de doelwitvennootschap in beginsel vrijstaat dergelijke maatregelen te nemen. Dit kan anders zijn op grond van bijzondere of bijkomende omstandigheden, die zich hier echter niet voordoen. Breevast heeft niet gehandeld in strijd met haar statuten of met regels van dwingend recht. Ook al zou jegens Uni-Invest in strijd met de redelijkheid en billijkheid zijn gehandeld, dan levert dat geen zelfstandige grond op voor het toewijzen van een enquêteverzoek. Anders dan in de Gucci-zaak laat de OK zich hier dus niet uit over de rechtmatigheid van de emissie in het kader van wanbeleid. Zie: OK 11 maart 1999, *JOR* 1999/89 m.nt. M. Brink (Uni-Invest NV e.a./Breevast NV e.a.).

Wet op de ondernemingsraden

De OK wordt steeds vaker geroepen een beslissing te nemen over het adviesrecht van artikel 25 WOR in verband met besluiten van overheidsinstanties. De laatste tijd speelt dit vooral bij gemeentelijke herindelingen. Zie ook *Katern* 71.

De vorming van Twentestad zal onder meer leiden tot opheffing van de gemeente Hengelo. Formeel is de minister van Binnenlandse Zaken degene die dergelijke besluiten neemt. De gemeenteraad van Hengelo stelde beroep in tegen desbetreffende besluiten. De OK verwierp onder verwijzing naar vaste rechtspraak het verweer van provincie en Staat dat de bestreden besluitvorming onder het primaat van de politiek valt. Ondanks het politieke karakter heeft de besluitvorming immers gevolgen voor de werkzaamheden van de in de ondernemingen van de onderscheiden gemeenten werkzame personen. Voorts stelt de OK vast dat de Staat en de provincie als

mede-ondernemers moeten worden beschouwd, nu de besluitvorming rechtstreeks ingrijpt in de ondernemingen van de betrokken diensten van de gemeente Hengelo. De OK is van oordeel dat het besluit van de minister adviesplichtig is op grond van artikel 25 WOR en dat de minister het besluit heeft genomen in strijd met deze bepaling. Daaraan kunnen door de OK echter geen gevolgen worden verbonden, nu het (wets)voorstel van de minister voorwerp is van behandeling door de Staten-Generaal en aldus onderdeel uitmaakt van het proces van formele wetgeving. Het zou in strijd komen met de strekking van artikel 120 Grondwet indien de OK in dit proces zou ingrijpen of daarover een verklaring voor recht zou uitspreken. Dat betekent uiteraard niet dat de wetgever in formele zin, dan wel de staatsorganen, die samen de wetgever vormen, bij het besluit tot herindeling, niet aan de in de WOR neergelegde medezeggenschapsverplichtingen zouden zijn gebonden, doch slechts dat de toets of die verplichtingen correct zijn nagekomen wordt beoordeeld door de wetgever in formele zin onderscheidenlijk de staatsorganen die tezamen de formele wetgever vormen. Zie: OK 18 februari 1999, *JOR* 1999/102 m.nt. H.J. de Kluiver (Ondernemingsraden van de gemeente Hengelo/gemeente Hengelo, provincie Overijssel, Staat der Nederlanden). Zie voor een vergelijkbare zaak van de OR'en van enkele gemeenten in Overijssel tegen de gemeenten, de provincie en de Staat: OK 8 april 1999, *JOR* 1999/103 m.nt. H.J. de Kluiver; alsook OK 18 februari 1999, *TAR* 1999, 56.

Beslag op aandelen op naam/i.p.r.aspecten

In een Antilliaanse zaak — die ook voor het Nederlandse (internationaal) privaatrecht van belang is — heeft de Hoge Raad uitgemaakt dat beslag op aandelen op naam in een buitenlandse vennootschap als beslag op roerende goederen onder de schuldenaar kan worden gelegd ingeval de aandelen zich op de Nederlandse Antillen bevinden. De vraag waar zulke aandelen zich bevinden moet worden beantwoord naar het recht van het land volgens hetwelk de vennootschap is opgericht. Naar de Nederlandse situatie getransporteerd, betekent dit bijvoorbeeld dat ingeval van beslag op aandelen op naam in een Franse vennootschap onder de in Nederland gevestigde aandeelhouder, de Nederlandse rechter die over de geldigheid van het beslag moet oordelen, naar Frans recht zal moeten vaststellen waar de aandelen zich bevinden. Afgezien van de vraag of

het Franse recht daaromtrent een regel bevat, is de oplossing van de Hoge Raad een doorkruising van het territorialeiteitsbeginsel: het recht van de geëdieerde beslagrechter bepaalt of het beslag geldig is gelegd. Verder verwijs ik naar mijn noot in JOR. Zie: HR 19 maart 1999, *RvdW* 1999, 49 C; *JOR* 1999/104 m.nt. G. van Solinge (International Banking Corporation IBC Ltd. e.a./Grenoble).

Vestigingsrecht voor vennootschappen (Europees vennootschapsrecht)

De artikelen 43 (52 oud) en 48 (58 oud) van het EG-Verdrag verzetten zich ertegen dat een lidstaat de inschrijving weigert van een filiaal van een vennootschap die is opgericht in overeenstemming met de wetgeving van een andere lidstaat waar zij gevestigd is maar geen bedrijfsactiviteiten ontplooit, wanneer het filiaal wordt opgericht met de bedoeling dat de betrokken vennootschap haar volledige activiteit kan ontplooiën in de staat waar dit filiaal wordt opgericht waardoor in laatstgenoemde land geen vennootschap hoeft te worden opgericht en aan toepassing van de voorschriften inzake de oprichting van vennootschappen, die aldaar strenger zijn met betrekking tot de storting van een minimumbedrag aan maatschappelijk kapitaal, wordt ontkomen. Het Hof heeft hier andermaal bepaald dat een dergelijke pseudo-buitenlandse vennootschap op grond van het EG-Verdrag vestigingsvrijheid geniet. Deze uitleg sluit echter niet uit dat de autoriteiten van de betrokken lidstaat alle maatregelen kunnen treffen ter bestrijding of bestraffing van fraude, hetzij ten aanzien van de vennootschap zelf, in voorkomend geval in samenwerking met de lidstaat waar zij is opgericht, hetzij ten aanzien van vennoten waarvan wordt aangetoond dat zij, via de oprichting van een vennootschap, zich in werkelijkheid trachten te onttrekken aan hun verplichtingen jegens particuliere of openbare schuldeisers die op het grondgebied van de betrokken lidstaat gevestigd zijn. Afhankelijk van hoe dit arrest moet worden geïnterpreteerd, kan het gevolgen hebben voor de Nederlandse Wet op de formeel buitenlandse vennootschappen (zie *Katern* 66 en 67), die beoogt het misbruik van buitenlandse rechtsvormen in Nederland tegen te gaan. Voor de verschillende standpunten verwijs ik naar: Schutte-Veenstra in *Ondernemingsrecht* 1999/8, De Kluisver in *WPNR* 1999/6364 en mijn noot in *JOR*. Zie: HvJEG 9 maart 1999, zaak C-212/97, *JOR*

1999/117 m.nt. G. van Solinge (Centros Ltd/Erhvervs — og Selskabsstyrelsen).

Literatuur

Belangrijk feit, nog stammend uit de vorige verslagperiode, is de fusie tussen *De Naamlooze Vennootschap* en *TVVS*, twee gerenommeerde tijdschriften op het gebied van het ondernemingsrecht in ruime zin. Sinds 1 januari 1999 verschijnt het fusetijdschrift onder de naam: *Ondernemingsrecht*.

Verder is een aparte vermelding waard van het proefschrift met de titel *Besluitvorming in rechtspersonen*, waarop S.H.M.A. Dumoulin op 10 juni 1999 promoveerde aan de RUG (uitgave vanwege het Instituut voor Ondernemingsrecht, deel 31, Kluwer, Deventer 1999). Dit boek behandelt de lastige materie van nietigheid en vernietigbaarheid van besluiten in rechtspersonen (art. 2:14 en 15 BW) op een systematische wijze met veel aandacht voor (ook de oudere) rechtspraak en literatuur.

Een greep uit de verdere literatuur:

- J. Boornebal, *Van BV naar eenmanszaak*, Kluwer, Deventer 1999;
- T.M. Bosch e.a., *Parlementaire geschiedenis splitsing*, Kluwer, Deventer 1999;
- Dossier 1999/36, geheel gewijd aan de personenvennootschappen;
- C.M. Grundmann-van de Krol, *Koersen door het effectenrecht*, 2e druk, W.E.J. Tjeenk Wilink, Deventer 1999;
- R.N.J. Kamerling (red.), *Hoe goed is een woord op zijn tijd*, Liber Amicorum Verhoog, NIVRA, Amsterdam 1999;
- *Medezeggenschap op de drempel van de 21e eeuw*, Samsom, Alphen aan den Rijn 1999;
- F.H.J. Mijnsen e.a. (red.), *Geldige effecten*. Bundel uitgegeven ter gelegenheid van het 125-jarige bestaan van het Amsterdams Juridische Genootschap 'Notariële Vereniging', NIBE bankjuridische reeks, deel 39, Amsterdam 1999;
- B. Scholtens, *Het belang van de beurs*, Serie Bank- en Effectenbedrijf, nr. 42, NIBE, Amsterdam 1999;
- F.W.H. Vink, *Jaarboek OR*, Samsom, Alphen aan den Rijn 1998;
- F.W.H. Vink, *Inzicht in de ondernemingsraad*, 11e druk, Sdu, Den Haag 1999;
- A. van der Zwet (red.), *Toezicht op banken*,